

Literárna geografia a kartografia a ich možné využitie

Andrej Gejdoš

Gejdoš, A.: Literárna geografia a kartografia a ich možné využitie. In: *Ostium*, roč. 17, 2021, č. 4.

Literary geography and cartography and their possible usage

Literary geography is an interdisciplinary subfield, which applies geographical approach to literary texts. The article deals with relations between space and literature, brief history and current discourse on literary geography and literary mapping and its application in terms of research of regional literature and in schools. The main aim is to point out interesting possibilities of using literary geography as interpretive approach, mostly because in Slovak context it is almost unknown and seldom used. Therefore, when dealing with literary geography we mostly followed current foreign works.

Key words: literary mapping, literary geography, literary cartography, regional literature

Priestor a literatúra

Literárnej geografii sa v posledných rokoch vo svete venuje pomerne veľká pozornosť. Značne rozsiahle zborníky *Literary Mapping in the Digital Age*^[1], *The Routledge Handbook of Literature and Space*^[2], *Literature and Cartography: Theories, Histories, Genres*^[3], či odborný časopis *Literary Geographies* ponúkajú komplexný pohľad na jej možné využitie pri interpretácii literárnych textov. O skúmaní regionálnej literatúry možno naopak povedať, že v súčasnosti sa v domácom prostredí nenachádza v centre záujmu odborníkov. Veríme však, že práve aplikovanie metód literárnej geografie (hlavne zameranie sa na priestorové vlastnosti literárnych textov) dokáže priniesť nové a zaujímavé podnety nielen pri výskume regionálnej literatúry, ale i v mnohých iných oblastiach literárnej vedy.

„Ludstvo sa tým, že zaberá priestor, nijako nelíši od iných živočíšnych druhov. Rovnako zámerne transformuje priestor, ale ani v tom nie je jedinečné. Iné živočíšne druhy tiež pretvárajú priestory, ktoré slúžia ich účelom, avšak na rozdiel od nich jedine ľudstvo dokáže kvalitatívne premeniť priestor na miesta, ktoré majú dôležitý význam. Používanie slova miesto v súčasnosti znamená pre filozofov značný konceptuálny základ, zahrňajúci skúsenosti i aspirácie ľudí počas ich stretnutia s miestami a lokalitami. Priestory sú vstupmi pre rôzne druhy prítomnosti a skúsenosti – fyzickú, emocionálnu, kognitívnu, duchovnú a podobne.“^[4] Filozofické premýšľanie nad priestorom siaha pravdepodobne až k antickým atomistom a ich pojmom „prázdna“ a „miesta“. Platón neskôr vymedzuje priestor ako „nádrž na všetko“, Aristoteles ako „nehybný obal“. Podľa René Descarta je podstatou priestoru jeho geometrická rozľahlosť.^[5] Immanuel Kant vo svojej *Kritike čistého rozumu* píše, že „priestor je nevyhnutná apriórna predstava, ktorá je základom každého vonkajšieho nazerania. Vôbec si nemožno predstaviť, že by nejestvoval nijaký priestor, hoci veľmi dobre si možno myslieť, že v ňom niet nijakých predmetov.“^[6] Spolu s časom je teda priestor základnou kategóriou ľudského bytia vo svete a vzťahovania sa k nemu, oboje sú všeobecnou a nutnou podmienkou nášho vnímania. Táto ľudská skúsenosť priestoru sa odráža i v jazyku, a to nielen v konkrétnych pomenovaniach v rámci priestorovej orientácie („vpravo“, „vľavo“, „hore“, „dole“, „blízky“, „vzdialený“ a pod.), ale dokonca i v najabstraktnejších útvaroch jazyka (napr. šťastie je „povznášajúce“, smútok je „skleslý“). Takéto

metafory sa nazývajú orientačné, pretože väčšina z nich má niečo spoločné s orientáciou v priestore. Pevné priestorové charakteristiky majú i najvšeobecnejšie sociálne, náboženské, politické a etické modely sveta, pomocou ktorých človek chápe svoj život (napr. v náboženstve „nebo - zem - podzemie“, v politike „pravica - ľavica“).^[7] V 19. a 20. storočí sa pohľad na priestor do značnej miery mení, prehodnocuje sa kantovský princíp a pojem priestoru sa začína modifikovať - uvažuje sa o neeuclidovskej geometrii, niektorí autori prichádzajú s myšlienkou, že by sme na koncept priestoru mali zabudnúť.^[8] V súčasnosti sa so skúmaním priestoru a s tým spojenými zaujímavými podnetmi stretávame v rôznych oblastiach: v kultúrnej antropológii, semiotike kultúry, postkoloniálnej literárnej teórii, feministickej literárnej teórii, ekologickej kritike, ako i v štúdiách o význame „priestoru spomienok“.^[9]

V literatúre možno priestor považovať za základnú kategóriu literárneho diela. Už v 19. storočí sa ním v literárnej vede zaoberali predstavitelia pozitivizmu, ktorí sa snažili na tento odbor aplikovať metódy exaktných a prírodných vied. Sformovali niekoľko literárnovedných metód, popri sociologickej, biologickej či geneologickej i geografickú, ktorá hlásala, že tvorca a tvorba sú zviazaní s autonómnym regiónom (teda priestorom).^[10] Vzťah medzi priestorom a literárnym dielom možno skúmať z viacerých hľadísk, napr. z hľadiska symbolickej reprezentácie priestoru v texte, sociálnej charakteristiky miest - priestorov, vzťahu medzi literárnym dielom a skutočnosťou a pod. Niektorí teoretici o priestore uvažujú aj vzhľadom na vonkajšiu kompozíciu literárneho diela, v ktorej je každá kniha zväzkom, a preto písanie vždy zaberá priestor (teda nielen priestor v texte, ale i text v priestore). Súčasná poetika priestoru nadväzuje hlavne na J. M. Lotmana, pre ktorého je pohyb v priestore základným hýbateľom naratívu. Hranice od seba oddelujú odlišné významové polia a ich prekonanie vytvára podľa Lotmana základnú „sujetovú udalosť“. Najlepšie to vidíme na žánroch, ktoré sú na takýchto sujetovo-priestorových štruktúrach vystavané: napr. v rozprávke je to cesta z chalúpy na zámok, v alegorickom putovaní cesta zo sveta, cez peklo a očistec do neba, v iniciačnom románe cesta z dediny do mesta.^[11]

Literárne mapovanie - literárna geografia a kartografia

„Mapa je symbolický (znakový) obraz geografickej reality zobrazujúci vybrané javy a charakteristiky; je výsledkom tvorivého úsilia autora, ktorý urobil výber; je určená na také používanie, pri ktorom priestorové relácie majú primárnu dôležitosť.“^[12] Mapy nám teda slúžia na efektívnu vizualizáciu geografických a priestorových informácií. Usporiadúvanie našich znalostí do máp nám umožňuje pozrieť sa na ne z iného uhla pohľadu a tak reorganizovať naše poznanie.

V bežnom živote sa s mapami stretávame na každom kroku. Ešte pred niekoľkými rokmi to boli mapy výlučne papierové, dnes ich plne nahrádzajú mapy digitálne. V automobilových, ako i v mobilných navigáciách ich používame na orientáciu v neznámom priestore, alebo aby sme sa dostali na miesta, ktoré dobre nepoznáme. Využívajú ich všetky známe formy modernej dopravy - od lietadiel až po bicyklové kuriérske služby. Je nesporné, že rozmach týchto technológií nám v mnohom pomáha a uľahčuje životy. Na strane druhej sa používanie takýchto nástrojov nevyhlo kritike, pretože podľa niektorých autorov vedie ku všeobecnému úpadku geografickej gramotnosti. Taktiež napríklad upozorňujú, že používanie satelitných navigačných systémov ľudí oddeľuje od reálnych miest (cesty už viac nevedú do skutočných miest, ale okolo nich a cez ne). V súčasnosti sú v digitálnom prostredí najviac rozšírené a používané geografické služby od spoločnosti Google: Google Maps a Google Earth, ktoré boli spustené v roku 2005. Tieto dva programy zadarmo sprístupnili širokej verejnosti digitálne mapy, ktoré boli dovtedy doménou skôr vysoko špecializovaných a drahých geografických softvérov.^[13]

Za niekoľko storočí ľudskej kultúry sa v literárnych textoch nahromadili tisícky miest a priestorov. Niektoré sa do nášho povedomia dostali viac a niektoré menej (koľko lokalít sa vystrieda napríklad len v kultovom románe *Na ceste* od Jacka Kerouaca, alebo čo všetko sa udeje na pomerne malom priestore od kotelne až po najvyššie izby hotela Ambassador a jeho okolí v *Rivers of Babylon* od Petra

Pišťanka). Geografickou analýzou literárnych diel sa zaoberá interdisciplinárny odbor literárna geografia. Jej hlavným cieľom je skúmať vzťahy medzi reálnym a fikčným priestorom v rôznych literárnych žánroch. Snaží sa hľadať odpoveď na otázku, čo sa stane, keď sa stretne literárny a skutočný svet. Literárnu geografiu začali rozvíjať na začiatku 20. storočia akademici z Veľkej Británie, Nemecka, Švajčiarska a Francúzska, avšak jej nová éra nastala po roku 1997. Vtedy taliansky literárny historik a teoretik Franco Moretti vydal priekopnícke dielo *Atlante del romanzo europeo 1800 - 1900* (Atlas európskeho románu 1800 - 1900), v ktorom používal mapy ako interpretačný prostriedok, vďaka ktorému možno uvidieť v texte niečo, čo predtým nebolo možné. Podstatu literárnej geografie zhrnul do zjednodušeného postupu: prečítajte si knihu, zamerajte sa na priestorové aspekty, vytvorte si mapu. Na záver sa na mapu pozrite a snád uvidíte niečo, čo ste predtým nevideli: novú perspektívu, ktorú vám vygenerovala mapa.[14] Literárna geografia je taktiež vnímaná ako špecifický prejav kultúrneho obratu v tzv. humánnej geografii na začiatku 90. rokov. Tento kultúrny obrat dal do pozornosti geografov film, tanec, sochárstvo, vizuálne umenie a literatúru, skrze ktoré objavili svojrázne spôsoby geografického a priestorového myslenia, aké im ponúkajú iba kultúrne texty.[15]

Z našej čitateľskej skúsenosti vieme, že každé literárne dielo sa niekde odohráva. Tento priestor môže autor modelovať na pomerne širokej škále: od realistického opisu skutočného miesta až po úplne vymyslené svety. Niektoré diela, ako napríklad tie od Johna Steinbecka, sú veľmi silno späté so skutočnými lokalitami, zatiaľ čo iné (napríklad romány C. S. Lewisa či Lewisa Carrolla) často plynule prechádzajú zo skutočných svetov do vymyslených a *vice versa*. V oboch prípadoch je cieľom literárnej geografie objavovať a skúmať, aký je priestor v týchto textoch vo vzťahu k priestorom mimoliterárneho (vonkajšieho) sveta, a ako ovplyvňuje tento vzťah to, akým spôsobom sú texty čítané a recipientom prijímané. Na druhej strane jestvuje literárna kartografia, disciplína literárnej geografie, pod ktorou rozumieme samotnú prax vytvárania literárnych máp. Či už je to mapovanie jedného diela a jeho priestorových atribútov, alebo mapovanie niekoľkých diel a ich vlastností, literárna kartografia je postavená na abstraktnej symbolike a kvantitatívnych metódach, pomocou ktorých robí priestorové informácie obsiahnuté v literárnych textoch viditeľnými ako geopriestorový podklad - mapu. Literárna geografia a kartografia sú navzájom hierarchicky usporiadané - kým literárna geografia je disciplína venujúca sa výskumu, literárna kartografia je jedna zo základných interpretačných metód tejto disciplíny. Už na prvý pohľad je zjavné, že niektoré typy literárnych diel sú na priestorové znázornenie vhodnejšie ako iné. Napríklad mapovanie realistických románov z 19. storočia prináša viac cenných poznatkov ako mapovanie románov postmoderných, ktoré môže byť oveľa zložitejšie a môže prinášať viac otázok ako odpovedí. Základným východiskom literárnej kartografie je predpoklad, že veľká časť textov odkazuje na „mapovateľný“ fyzický svet, teda že príbeh sa odohráva na nejakom mieste (kontinent, krajina, dedina, mesto...). Na tento svet môže odkazovať rôznymi spôsobmi, napríklad použitím identifikovateľných toponým alebo topograficky špecifických opisov.[16]

Aký je súčasný diskurz v literárnej geografii? Niektorí autori, nespokojní s nedostatkom metodologických inovácií a s vysokou mierou metodologického konzervativizmu, hovoria o tzv. nereprezentatívnej geografii (*non-representational geography*). Argumentujú, že namiesto priestorovej reprezentácie by mali geografi venovať pozornosť dynamike a performativite priestoru, ktoré sú nové kreatívne metódy schopné zachytiť, a tak vyjadriť základnú esenciu súčasného (post)moderného sveta. Ten podľa nich už viac nie je stabilný sociálny konštrukt, ale je komplikovaný, viacdimeziálny a neustále v pohybe. Kritici tohto smerovania však navrhujú používať skôr názov „viac ako len reprezentatívna geografia“ (*more-than-representational geography*). V takomto ponímaní literárne mapy nie sú len prostriedok na prerozprávanie príbehu z pohľadu priestoru, ale samotné vytvárajú príbeh alebo akcentujú vytváranie mapy ako proces (napríklad v spolupráci s čitateľom) a nie ako hotovú vec. Taktiež sú takéto mapy prostriedkom na emočnú a kognitívnu stimuláciu percipienta (napr. u detského čitateľa), a plnia aj iné ako len

literárne funkcie (napr. niektoré literárne mapy majú komerčnú funkciu v oblasti cestovného ruchu).^[17] Ďalším trendom je v súčasnosti kladenie dôrazu na dôležitosť spolupráce, akéhosi uholného kameňa literárnej geografie. Tá vyplýva už z podstaty samotnej disciplíny, ktorá balansuje na pomedzí viacerých vedných odborov, takže je nutná spolupráca medzi expertmi z viacerých oblastí. Do popredia sa však dostáva aj problematika spolupráce učiteľov a študentov (napr. inovatívne spôsoby výučby) a spolupráce s verejnosťou, snažiac sa nájsť odpovede na otázky, kde je v spoločnosti miesto pre literárnu geografiu.^[18] V tomto článku by sme chceli osobitne poukázať na dva aspekty literárnej geografie.

Regionálny aspekt

Prvý aspekt je jej potencionálne využitie pri výskume regionálnej literatúry. Pod pojmom regionálna literatúra rozumieme v užšom zmysle podkategóriu/variant národnej literatúry, ktorá vplyvom rozličných faktorov nemá v kolektívnej kultúrnej pamäti významné miesto, napriek tomu do národnej literatúry patrí (autori spĺňajú kritérium národnej príslušnosti a jazyka, v ktorom píšu). Je to „literatúra, ktorá „neprelomila“ myslenu hranicu regiónu a centra, a zostala v prostredí, kde vznikla. V tejto problematike ide predovšetkým o odlišné ponímanie hodnôt, cez ktoré sa dívame na národnú literatúru, a na druhej strane o chápanie axiologického komplexu regiónu. Nemožno totiž nič namietat voči myšlienke, že literárna pamiatka, pevne zakotvená v istom prostredí, je pre hodnoty literárneho centra možno nezaujímavá, no pre región mimoriadne závažná.“^[19] Takýto typ literatúry býva väčšinou spájaný s nižšou umeleckou či invenčnou kvalitou textu (často oprávnene), napriek tomu môže ponúkať užitočné kvalitatívne i kvantitatívne informácie pri skúmaní rôznych kultúrnych otázok. V takýchto prípadoch bývajú cenné napríklad svedecké výpovede starších obyvateľov regiónu a pod. Možno však povedať, že v širšom zmysle slova je regionálna väčšina literatúry – teda, že sa odohráva alebo je spätá s nejakým regiónom. Myslíme si, že literárna geografia môže plniť pri výskume regionálnej literatúry dôležitú funkciu. Moderné literárne mapy totiž dokážu zachytiť väčší diapazón kultúrnych artefaktov, čo môže byť dôležité vtedy, keď regionálna literatúra neponúka dostatočný počet stimulov pre samotnú literárnu interpretáciu. Výskum regionálnej literatúry robí zaujímavým práve kooperácia s ďalšími oblasťami kultúry (lokálna história a tradície, architektúra, hudba, fotografia, film...). Iba spolu totiž dokážu vyjadriť, čo býva na priestoroch konkrétnych lokalít najzaujímavejšie: neopakovateľné *genius loci* a významy, ktoré má pre ľudí.

Možno povedať, že v určitej miere nájdeme i na Slovensku predstaviteľov literárnej geografie s akcentovaním regionálnej literatúry, a to rozhlasový a knižný projekt Mariána Grnáča *Genius Loci – Túry podľa literatúry* a objemné dielo Jaroslava Rezníka *Túry do literatúry*, ktorý v úvode svojej knihy píše: „Na Slovensku je veľa miest a objektov, ktoré nazývame literárne pamiatky. Presnejšie – nehnuteľné literárne pamiatky. Spoznať podobu takéhoto miesta, uvidieť ho na vlastné oči, vdýchnuť atmosféru jeho okolia, hoci aj v dynamickom rytme súčasného života, znamená hlbšie vniknúť do literárneho diela a bližšie sa zoznámiť s jeho tvorcom. (...) Inými slovami, táto kniha má ambíciu byť svojráznou príručkou dejín slovenskej literatúry na princípe literárneho zemepisu.“^[20] Tejto problematike sa však na Slovensku nevyhli ani akademici, ktorí sa o ňu zaujímali a zaujímajú aj z odborného hľadiska a táto téma teda nie je u nás úplne neznáma. Je však na mieste otázka, z čoho v posledných rokoch pramení zvýšený záujem o túto oblasť od akademickej obce (nielen) západnej proveniencie (napr. hlavnými editormi odborného časopisu *Literary Geographies*, ktorý vychádza od roku 2015, sú štyria akademici – dvaja z Veľkej Británie, jeden z Japonska a jeden z Fínska). Domnievame sa, že to súvisí s rozvojom tzv. digital humanities (teda digitálnych humanitných vied), ktoré spájajú tradičné humanitné vedy spolu s digitálnymi technológiami. Ide v nich predovšetkým o „odlišný prístup ku skúmaniu problémov jednotlivých humanitných vied, ktorý sa opiera o stále dostupnejšie digitálne zdroje, akými sú online archívy, textové korpusy a pod. Práve neustály rast digitálnych zdrojov, zbieranie a spracovanie dát, ktorého sme svedkami v súčasnosti, je hlavným dôvodom vzniku digital humanities. [...] ide o metodológiu, ktorá sa opiera prevažne o nástroje informačných technológií.“^[21]

Didaktický aspekt

Druhým aspektom je potencionálne didaktické využitie v školskom vzdelávaní. Literárna geografia totiž môže pracovať s tým, „čo je žiakovi najbližšie – región, resp. miesto, ktoré je späté s jeho každodenným životom a jeho pociťovaním seba v tomto priestore a jeho rozvíjajúcimi sa skúsenosťami.“^[22] „Literatúra občas dokonca ponúka možnosť konfrontácie autorovej a čitateľovej skúsenosti s konkrétnym miestom“^[23] a „mikroregión, ktorý žiak pozná a spočiatku predovšetkým pociťuje, môže byť aj výraznou spojnicou medzi ním a autorom (aj literatúrou všeobecne).“^[24] Používanie a vytváranie literárnych máp žiakmi má niekoľko výhod.

Konstruovanie takýchto máp je predovšetkým textovo orientované. Pokiaľ vytvárame mapu textu, je prakticky nemožné dávať do mapy niečo, čo sa nenachádza v texte a tým pádom je pozornosť žiaka orientovaná len na text („Poetika a teória literatúry sú neoddeliteľné od textu, sú jeho „anatómiou“. Teoretickým popisom, ktorý nemožno od „tela“ literárneho textu oddeliť, pretože sa stráca jeho zmysel. Poetiku textu si možno osvojiť len „za prítomnosti samého textu“. Podobne je to aj s dejinami literatúry.“)^[25] Ďalšou výhodou je vysoká miera zakomponovania medzipredmetových vzťahov, nakoľko literárna kartografia využíva prostriedky a metódy mnohých predmetov: slovenský jazyk a literatúra, geografia, história, umenie a kultúra a pod. Takáto mapa však môže využívať nielen vzťahy s inými predmetmi, ale aj s inými disciplínami v rámci filológie či slovistiky (napr. výskum vlastných mien zakreslených do mapy). Pre žiaka (čo platí asi o každom čitateľovi) je veľmi atraktívne, ak môže priestor literárneho textu zažiť na vlastnej koži. Tvorba a používanie literárnych máp zodpovedá dôležitej didaktickej zásade názornosti, ktorá plní viaceré didaktické funkcie: predstavuje zdroj informácií pre žiakov, uľahčuje pochopiť abstraktné prvky učiva, zvyšuje záujem žiakov, ich motiváciu, podporuje ich pozornosť a iné. Žiaci si pri manipulácii s materiálным modelom sveta (mapou) netvorí len konkrétne predstavy, ale posudzovaním jednotlivých prvkov i celku získavajú cit pre vzťahy medzi prvkami.^[26] Literárna mapa ako didaktická pomôcka taktiež plní rôzne funkcie: motivačnú, informačnú, aplikačnú či estetickú. Žiak si tak teoreticky pri používaní či tvorení literárnej mapy dokáže zapamätať 70 až 90 % učiva – priemerný človek si totiž zapamätá približne 70 % z toho, čo súčasne vidí, počuje a aktívne vykonáva a 90 % z toho, k čomu dospel sám na základe vlastnej skúsenosti, vykonávaním nejakej činnosti.^[27] Minimálne tvorba mapy si vyžaduje vyjsť do terénu s textom v ruke, všímať si detaily, ktoré sú inak prehliadané a takýmto spôsobom si zlepšovať svoje zručnosti (schopnosť kriticky čítať text, orientovať sa v priestore, porovnávať a myslieť abstraktne...). Samozrejme, nosný je mapovaný literárny text. Podľa jeho charakteru sa líšia i jeho možné využitia vo vyučovacom procese. Veríme, že kritická práca s textom a jeho odborná interpretácia pomáha viesť žiakov k zdravému občianskemu a historickému povedomiu, ktoré je fundované a nie podopreté dezinformáciami a dezinterpretáciami. *Last but not least*, vytváranie, kreslenie a používanie máp je zábavné.

Literatúra

- ALEXANDER, Neal: On Literary Geography. In: *Literary Geographies*. 2015, vol. 1, no. 1, s. 3 – 6.
- BÍLIK, René. – BELÁKOVÁ, Mária. – CHUDÍKOVÁ, Eva. – RAFFAJ, Radoslav: *Teoretické aspekty jazykového a literárneho vzdelávania*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2011. 114 s.
- COOPER, David. – DONALDSON, Christopher. – MURRIETA-FLORES, Patricia. (ed.): *Literary Mapping in the Digital Age*. New York : Routledge, 2016. 307 s.
- COOPER, David. et al.: *Rethinking Literary Mapping*. In: *Literary Mapping in the Digital Age*. New York : Routledge, 2016, s. 1 – 21.
- DUROZOI, Gérard. – ROUSSEL, André: *Filozofický slovník*. Praha : EWA Edition, 1994. 352 s.
- ENGBERG-PEDERSEN, Anders. (ed.): *Literature and Cartography: Theories, Histories, Genres*. Cambridge : The MIT Press, 2017. 480 s.
- GLUCHMANOVÁ, Marta. – GLUCHMAN, Vasil: Chápanie pojmu „miesta“ vo východnej a západnej filozofii. In: *Filozofický časopis*. 2016, roč. 64, č. 6, s. 976 – 979.
- HLADKÝ, Juraj: Žiak ako súčasť historickej a kultúrnej pamäti miesta. In: *VÝZVY2017: Súčasné výzvy*

vo vyučovaní jazykov: ako ďalej? (2. časť). Nitra : SlovakEdu, o.z. Nitra, 2017. s. 39 – 49.

KANT, Immanuel: *Kritika čistého rozumu*. Bratislava : Pravda, 1979. 584 s.

LUCHETTA, Sara. – RIDANPÄÄ, Juha: The More-Than-Representational Lives of Literary Maps. In: *Literary Geographies*. 2019, vol. 5, no. 1, s. 11 – 15.

MATEJOVIČ, Pavel: *Synoptici*. Bratislava : Kaligram, 2000. 172 s.

MCLAUGHLIN, David: Introduction: Collaborations in Literary Geograpy. In: *Literary Geographies*. 2019, vol. 5, no. 1, s. 1 – 6.

MÜLLER, Richard. – ŠIDÁK, Pavel (ed.): *Slovník novější literární teorie : Glosář pojmů*. Praha : Academia, 2012. 699 s.

NÜNNING, Ansgar. (ed.): *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno : Host, 2006. 910 s.

PIATTI, Barbara et al.: Mapping Literature: Towards a Geography of Fiction. In: *Cartography and Art*. Berlín : Springer, 2009.

PIATTI, Barbara: Mapping Fiction: The Theories, Tools and Potentials of Literary Cartography. In: *Literary Mapping in the Digital Age*. New York : Routledge, 2016.

PRAVDA, Ján: *Stručný lexikón kartografie*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2003. 326 s.

REZNÍK, Jaroslav: *Túry do literatúry. Po literárnych stopách Slovenska*. Bratislava : Vydavateľstvo SLOVART, 2012. 623 s.

ŠTRAUS, František: *Príručný slovník literárnovedných termínov*. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2005. 416 s.

TALLY T., Robert jr. (ed.): *The Routledge Handbook of Literature and Space*. New York : Routledge, 2017. 376 s.

TEPLAN, Dušan: „Dôležitejšia je samotná zmena perspektívy...“ Rozhovor so zástupcami Iniciatívy za Digital humanities na FF UKF v Nitre. In: *Litikon*. 2019, roč. 4, č. 2, s. 98 – 104.

TUREK, Ivan: *Didaktika*. Bratislava : Iura Edition, 2008. 595 s.

P o z n á m k y

- [1] COOPER, David – DONALDSON, Christopher – MURRIETA-FLORES, Patricia (ed.): *Literary Mapping in the Digital Age*. New York: Routledge, 2016.
- [2] TALLY T., Robert jr. (ed.): *The Routledge Handbook of Literature and Space*. New York: Routledge, 2017.
- [3] ENGBERG-PEDERSEN, Anders (ed.): *Literature and Cartography: Theories, Histories, Genres*. Cambridge: The MIT Press, 2017.
- [4] GLUCHMANOVÁ, Marta – GLUCHMAN, Vasil: *Chápanie pojmu „miesta“ vo východnej a západnej filozofii*. *Filosofický časopis* 64, 2016, č. 6, s. 976 – 977.
- [5] DUROZOI, Gérard – ROUSSEL, André: *Filozofický slovník*. Praha: EWA Edition, 1994, s. 237.
- [6] KANT, Immanuel: *Kritika čistého rozumu*. Bratislava: Pravda, 1979, s. 78.
- [7] MÜLLER, Richard – ŠIDÁK, Pavel (ed.): *Slovník novější literární teorie: Glosář pojmů*. Praha: Academia, 2012, s. 404 – 405.
- [8] MATEJOVIČ, Pavel: *Synoptici*. Bratislava: Kaligram, 2000, s. 32.
- [9] NÜNNING, Ansgar (ed.): *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006, s. 640.
- [10] ŠTRAUS, František: *Príručný slovník literárnovedných termínov*. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2005, s. 271.
- [11] MÜLLER, Richard – ŠIDÁK, Pavel (ed.): *Slovník novější literární teorie: Glosář pojmů*. Praha: Academia, 2012, s. 406.
- [12] PRAVDA, Ján: *Stručný lexikón kartografie*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2003, s. 79.
- [13] COOPER, David et al.: *Rethinking Literary Mapping*. In: COOPER, David – DONALDSON, Christopher – MURRIETA-FLORES, Patricia (ed.): *Literary Mapping in the Digital Age*. New York: Routledge, 2016, s. 2 – 4.
- [14] PIATTI, Barbara et al.: *Mapping Literature: Towards a Geography of Fiction*. In: CARTWRIGHT,

William - GARTNER, Georg -LEHN, Antje (ed.): *Cartography and Art*. Berlin: Springer, 2009, s. 178 - 180.

[15] ALEXANDER, Neal: *On Literary Geography*. In: *Literary Geographies*, roč. 1, 2015, č. 1, s. 3.

[16] PIATTI, Barbara: *Mapping Fiction: The Theories, Tools and Potentials of Literary Cartography*. In: COOPER, David - DONALDSON, Christopher - MURRIETA-FLORES, Patricia (ed.): *Literary Mapping in the Digital Age*. New York: Routledge, 2016, s. 89.

[17] LUCHETTA, Sara - RIDANPÄÄ, Juha: *The More-Than-Representational Lives of Literary Maps*. *Literary Geographies* 5, 2019, č. 1, s. 11 - 14.

[18] MCLAUGHLIN, David: *Introduction: Collaborations in Literary Geography*. *Literary Geographies* 5, 2019, č. 1, s. 1 - 4.

[19] HLADKÝ, Juraj: *Žiak ako súčasť historickej a kultúrnej pamäti miesta*. In: CIMERMANOVÁ, Ivana - SEPEŠIOVÁ, Michaela (ed.): *VÝZVY2017: Súčasný výzvy vo vyučovaní jazykov: ako ďalej?* (2. časť). Nitra: SlovakEdu, o.z. Nitra, 2017, s. 47.

[20] REZNÍK, Jaroslav: *Túry do literatúry. Po literárnych stopách Slovenska*. Bratislava: Vydavateľstvo SLOVART, 2012, s. 6 - 7.

[21] TEPLAN, Dušan: *„Dôležitejšia je samotná zmena perspektívy...“ Rozhovor so zástupcami Iniciatívy za Digital humanities na FF UKF v Nitre*. *Litikon* 4, 2019, č. 2, s. 99.

[22] HLADKÝ, Juraj: *Žiak ako súčasť historickej a kultúrnej pamäti miesta*. In: CIMERMANOVÁ, Ivana - SEPEŠIOVÁ, Michaela (ed.): *VÝZVY2017: Súčasný výzvy vo vyučovaní jazykov: ako ďalej?* (2. časť). Nitra: SlovakEdu, o.z. Nitra, 2017, s. 39.

[23] HLADKÝ, Juraj: *Žiak ako súčasť historickej a kultúrnej pamäti miesta*. In: CIMERMANOVÁ, Ivana - SEPEŠIOVÁ, Michaela (ed.): *VÝZVY2017: Súčasný výzvy vo vyučovaní jazykov: ako ďalej?* (2. časť). Nitra: SlovakEdu, o.z. Nitra, 2017, s. 42

[24] HLADKÝ, Juraj: *Žiak ako súčasť historickej a kultúrnej pamäti miesta*. In: CIMERMANOVÁ, Ivana - SEPEŠIOVÁ, Michaela (ed.): *VÝZVY2017: Súčasný výzvy vo vyučovaní jazykov: ako ďalej?* (2. časť). Nitra: SlovakEdu, o.z. Nitra, 2017, s. 44

[25] BÍLIK, René - BELÁKOVÁ, Mária - CHUDÍKOVÁ, Eva - RAFFAJ, Radoslav: *Teoretické aspekty jazykového a literárneho vzdelávania*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2011, s. 60 - 61.

[26] TUREK, Ivan: *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 162.

[27] TUREK, Ivan: *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 314 - 316.

Andrej Gejdoš

Katedra slovenského jazyka a literatúry

Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Námestie J. Herdu 2

917 01 Trnava

email: andrejgejdos@live.com